

LEEWARDEN 🍷 2018

Kroke en het Joodse cultuurgood

Ze werkten met Peter Gabriel, ze stonden voor honderdduizenden, Steven Spielberg heeft wel eens klarinet met hen gespeeld. De Poolse groep Kroke bi-vakkeert nu tien dagen in Ryp-sjerk.

JACOB HAAGSMA

Steven Spielberg, ja, filmregisseur Steven Spielberg, speelde klarinet met Kroke. Peter Gabriel vroeg, bij hem thuis, heel beleefd of hij een gezamenlijke opname aan zijn vrouw en kinderen mocht laten horen. Ze werkten met de wereldberoemde violist Nigel Kennedy en een van de overlevenden uit de film *Schindler's List* zette hen op het goede spoor.

Taipei, Hong Kong, Sevilla... en dan Rypsjerk. Het dorp prijkt trots op de tourneelst van Kroke, met maar liefst drie optredens. En de workshops, niet te vergeten, waarin lokale muzikanten worden ingewijd in de geheimen van de Kroke-sound. Alles in het kader van *Yn it skaad fan 'e toer*, Rypsjerks bijdrage aan het *Under de toer*-project.

De hoofdmoot daarvan speelt zich pas in het najaar af, maar daar is Kroke niet bij. Toch moet de geest van Kroke dan wel merkbaar zijn. Vandaar de workshops dezer dagen, waarin het geluid van Kroke als het ware doorgegeven moet worden. De Leeuwarder muzikant Martin Beekman leidt dat proces in goede banen. „We willen een melodie uit onze eigen cultuur in Kroke-stijl laten spelen. Dat je voelt hoe het speelt met hun akkoordjes eronder.” Hij kauwt nu op *Knoopkes*, bekend van Piter Wilkens. „Vinden zij te gek.”

Hoe komt Kroke, al ruim een kwart eeuw actief en met wereldwijd succes, terecht in Rypsjerk? Dat komt door Hans van Buuren, artistiek leider van *Yn it skaad fan 'e toer*. Volgens de *Under de Toer*-spelregels moest het project een link hebben met een land elders in Europa. De echtgenoot van Antje van Uylenburgh, schoonzus van Rembrandt en onder de Rypsjerker kerkvloer, was een Pool: theoloog Johannes Macco-vius, docent aan de universiteit van Franeker. En zo kwam hij bij Kroke, de Poolse band wier tournees hij zo'n twintig jaar geleden begeleidde. „Ik kreeg een fantastisch enthousiast mailtje terug.”

En nu zitten contrabassist Tomasz Lato, altviolist Tomasz Kukurba en

Kroke: Tomasz Lato, Tomasz Kukurba en Jerzy Bawol. FOTO'S MARCEL VAN KAMMEN

accordeonist Jerzy Bawol aan tafel in het dorps huis van Rypsjerk. Van oorsprong is Kroke een klezmer-band – ze vernoemden zich naar de jiddische naam van Krakau, hun stad van herkomst. Geschoold in klassieke muziek speelden ze al langer samen, op feestjes en zo, en uit geldgebrek begonnen ze Kroke – om op straat te spelen.

„Onze basis is het klezmer-circuit”, zegt Bawol. „In die tijd, begin jaren negentig, was dat erg opwindend om te ontdekken. Van de Joodse cultuur in Polen is weinig meer over, al zijn er in Krakau gelukkig geen Joodse gebouwen vernietigd.” Maar Kroke is er de band niet naar om die klezmer-beginselen slaafs en puristisch na te spelen.

Kukurba: „We hebben met zijn

drieën altijd al veel stijlen gespeeld, voor we Kroke werden. Dat is het hart van onze muzikale samenwerking: van alles exploreren, van klassiek en jazz tot allerlei etnische stijlen, improviseren. Op die manier hebben we de klezmer ook benaderd.” Laten we wel wezen: is klezmer niet ook een smeltkroes, gevormd door migratiepatronen van de Joden? Precies, knikt Lato heftig. „Ze kwamen vanuit Israël over de Balkan, en onderweg hebben ze allerlei invloeden opgepakt. Zo pikken wij ook weer dingen op, op onze reizen.” Het gaat over migratie, wil hij maar zeggen. „De Joden reisden te voet, wij per vliegtuig.”

Lato heeft van vaderskant zigeuners in zijn stamboom, een voorvader van Kukurba kwam naar Polen

‘Deze muziek zit in het bloed, via de voorvaderen’

vanuit Spanje – als sefardische Jood. Hij kwam er nog niet zo lang geleden achter. „Ik heb altijd een grote voorliefde gehad voor Oriëntaals getinte muziek. Dat zit in het bloed, weet ik nu. Via die voorvader. Bij dat soort muziek voel ik me thuis.”

Los van die ene voorvader: Kroke bestaat uit niet-Joden die zich buigen over Joods cultuurgood. Bawol: „Daar hebben wij ook mee geworfeld. Het blijft gevoelige materie, zeker in Polen. Mochten we dat wel doen?” Maar de ommekeer kwam met de film *Schindler's List*, die zich immers deels afspeelt in het Joodse ghetto van Krakau. Kroke speelde, op uitnodiging van regisseur Steven Spielberg, op het feest in Israël, waarbij de acteurs werden verenigd met de mensen die ze speelden – of hun nakomelingen.

Bij die gelegenheid raakten ze aan de praat met zo'n overlevende, een van de musicerende broers Rosner. „We brachten die vraag bij hem ter sprake. Hij zei: je moet je niet afvragen of je dit moet doen. Je moet dit doen. Als jullie dit niet doen, wie doet het dan wel?”

Er waren tenslotte niet of nauwelijks meer Joodse muzikanten over in het naoorlogse Polen. „Wij wierpen tegen dat we geen pure klezmer

speelden. Maar, zei hij, dat is juist de bedoeling. Dat klezmer zich verder ontwikkelt. Dat is een geschenk voor de toekomst.”

Kroke maakte een plaat met de bekende violist Nigel Kennedy, *East Meets East*, en werkte met Peter Gabriel. Vooral aan die gelegenheid heeft men goede herinneringen. Bawol: „We vroegen hem wat hij van ons wilde. Speel wat je wil, zei hij, ik nodigde jullie uit omdat ik jullie muziek goed vind, dus speel dat dan ook. Hij maakte zichzelf onzichtbaar, en liet ons onszelf zijn. Zo'n grootheid, die zichzelf zo dienstbaar maakte aan ons!”

Kroke speelde letterlijk voor honderdduizenden op het hoofdpodium van de officiële Poolse editie van het Woodstock-festival – op speciaal verzoek van de vrouw van Woodstock-oprichter Michael Lang, bleek later. Heel wat anders allemaal dan de kerk van Rypsjerk, waar de band de komende dagen speelt. Maar denk niet dat ze het kleine niet eren.

Lato: „Spelen in kleine zalen is altijd al mooi om te doen. En zeker in zo'n kerk. Je hebt een heel directe uitwisseling van energie, tussen ons en het publiek en vice versa. Daar drijven wij op.”

„Dit is een bijzondere ervaring voor ons”, zegt Bawol. „Ook al omdat Hans er zo nauw bij betrokken was. Maar die workshops ook. Het enthousiasme van de deelnemers, het doorzettingsvermogen van de initiatiefnemers, hier in dit dorpje: fantastisch.”

Vanavond, zaterdagmiddag en zondagmiddag, kerk Rypsjerk

Workshoppen bij Kroke in Rypsjerk.